

SIMUNA SAMBALUGU

Simuna kihelkonna langenud sõduritele mälestussamba püstitamiseks hakati annetusi koguma 1924. aastal. Mälestussammas otsustati püstitada Simuna kiriku vastu üle tee. 1926. aastaks oli samba aluse tarvis kohale veetud 500—600 hobusekoormat kive ja liiva. Samal aastal esitati samba tarvis ka mitmeid kavandeid, millest nii hinna kui kuju poolest osutus vastuvõetavaks noore kunstniku Richard Hammer-Wasard'i oma. Sõlmiti leping samba rajamiseks Saaremaa dolomiidist ja 35 000 Eesti marga eest.

Umbes seitsme meetri kõrgune sammas kujunes samalaadsete hulgas üheks kõrgemaks. Vabadussõjast pärineva kahurihülsiga paigutati samba õõnsusse andmed samba ehitamise ja Eesti Vabariigi elu-olu kohta. Samba ülaosal olid kujutatud ründav ratsaväelane, haavatud sõdur ja sõdurite grupp, üks neist puhumas lahinguhäiret. Samuti oli sambal vabadusrist ja sõnad «Parem surra vabana kui elada orjana». Järgnesid Simuna kihelkonna langenute nimed aastaist 1914—1920. Vabadussõjas langenuid oli 30, kommunistide poolt mõrvatuid 17, I maailmasõjas langenuid 85.

Simuna kihelkonna langenud sõdurite mälestussammas õnnistati 1927. aasta 7. augustil.

Samba hävitamise mõtteni jõudsid võõra armee abil võimule trüginud tegeelased

1941. aastal. Kohalike vandaalide kaasabil puuriti samba alusesse auke lõhkeaine tarbeks. Kohalikud agarad koolipoisid toppisid aga öösel need täis. Järgmisel päeval kohale tulnud «kultuurikandjad» aga arvasid, et augud on lõhkeainega täidetud ega julgenud enam sambale liginedagi... Siiski hävitati Simuna sammas 1946. aastal.

1988. aasta augustis otsustas Simuna Muinsuskaitse Selts Rein Räägu ettepanekul samba taastada. Samba koopia tegid Eesti Kiviraidurite Seltsi töömehed Saaremaa dolomiidist. See maksis 20 000 rubla. Summast poole aitas tasuda Rakvere

maavanem, ülejäänud laekus annetustena.

Tänavu 5. juunil pandi sambale nurgakivi, avamine ja õnnistamine oli 24. juunil. Päevakohase jumalateenistuse kirikus viisid läbi EELK peapiiskop Kuno Pajula, Väike-Maarja pastor August Laumets ja Simuna pastor Ain Eenmaa. Just viimane andis palju hingejõudu samba taastamiseks.

Jumalateenistuse järel suunduti samba juurde, kus lisaks eelmainituile kõnelesid veel maavanem Lembit Kaljuvee ja Simuna Muinsuskaitse Seltsi esimees Guido Ploompuu.

Eldor TRAKS
Honorar Virumaa Fondi